

MORALINĖS SKRIAUDOS PASEKMIŲ SKALĖS (MIOS) LIETUVIŠKOS VERSIJOS VADOVAS

Moralinės skriaudos pasekmių skalė (MIOS)

Ši metodika skirta įvertinti psichologinių moralinės skriaudos pasekmių, kurios kilo reaguojant į potencialiai moralinę skriaudą galintį sukelti įvykį, sunkumą. MIOS metodiką sukūrė tarptautinė mokslininkų ir klinikistų grupė (Litz et al., 2022). Potencialiai moralinę skriaudą galintis sukelti įvykis yra patirtis, kai asmuo: (1) atliko (neatliko) veiksmus, kurie prieštarauja jo moralinėms vertybėms; (2) buvo kito (kitų) veiksmų, kurie neatitinka jo moralinių vertybių, liudininkas; (3) buvo tiesiogiai paveiktas kito (kitų) veiksmų, kurie nedera su jo moralinėmis vertybėmis (Litz et al., 2009). Moralinė skriauda apima asmens moralinių jausmų (gėdos, kaltės, pykčio) išgyvenimą, patiriamą vidinį konfliktą ar netekties jausmą, susijusį su tapatumu, dvasingumu, prasmės pojūčiu, bei pasitikėjimo savimi, kitais, institucijomis praradimą. Svarbu pabrėžti, kad moralinė skriauda **nėra psichikos sveikatos sutrikimas**. Vis dėlto, asmenų susidūrimas su moralinę skriaudą galinčiais sukelti įvykiais, pažeidžiančiais turimas moralines vertybes ar įsitikinimus, gali padidinti psichologinių sunkumų (kaip potrauminio streso sutrikimo, depresijos, nerimo ir kt.) riziką (Williamson et al., 2018). MIOS metodikos anglų kalba struktūrinio validumo analizė atskleidė, kad dviejų faktorių – *su gėda susijusios pasekmės* ir *su pažeistu pasitikėjimu susijusios pasekmės* – modelis tinkamas duomenims (Litz et al., 2022). Taip pat MIOS instrumentas pasižymi geru konvergentiniu validumu (Litz et al., 2022).

Šį instrumentą sudaro dvi dalys: (1) potencialiai moralinę skriaudą sukeliančių įvykių įvertinimas, (2) 14 teiginių, susijusių su moralinės skriaudos pasekmėmis, bei moralinės skriaudos pasekmių poveikio asmens funkcionavimui svarbiose gyvenimo srityse įvertinimas.

MIOS yra atviros prieigos instrumentas, kurio naudojimui ar vertimui į kitas kalbas autorių sutikimas nėra reikalingas.

MIOS metodikos lietuviškos versijos psichometriniai duomenys

MIOS metodika buvo naudota tyrime, kuriame dalyvavo 206 medicinos slaugytojai (Jovarauskaite et al., 2022). Tyrimo dalyvių amžiaus vidurkis buvo 42,34 m. ($SD = 11,68$). Visų MIOS instrumento teiginių vidinio suderintumo rodiklis *Cronbach $\alpha = 0,90$* . MIOS vidutinis įvertis tyrime imtyje buvo 18,43 ($SD = 10,28$). Struktūrinio validumo analizė patvirtino vieno faktoriaus MIOS struktūrą. Patvirtinamosios faktorinės analizės rodikliai: *CFI = 0,941*, *TLI = 0,922*, *RMSEA = 0,073* (90% *CI* 0,056-0,089), *SRMR = 0,047*, ($\chi^2 = 143,844$, *df* = 69, $p < 0,001$). Svarbu tęsti MIOS validumo vertinimo tyrimus kitose imtyse (Jovarauskaite et al., 2022).

MIOS metodikos administravimas

MIOS metodiką gali naudoti psichikos sveikatos specialistai: gydytojai ir psichologai, rekomenduojama baigti specializuoto psichotraumatologinio įvertinimo mokymus. Naudojant MIOS metodiką būtina laikytis Tarptautinių ir Lietuvos testų naudojimo reglamentų (ITC, 2013; LPS, 2014) ir profesinės (medikų/psichologo) etikos reikalavimų. Klausiant žmogaus apie jam skaudžius patyrimus būtina laikytis nuostatos, kad negalime pakenkti asmeniui. Asmenims, kurie pildo šį klausimyną, turi būti suteikta tinkama psichologinė pagalba, jeigu jos prireiktų, arba būtina informuoti, kur žmogus gali kreiptis dėl profesionalios psichologinės pagalbos.

Pirma metodikos dalis skirta įvertinti, ar žmogus patyrė įvykį, potencialiai galėjusį sukelti moralinę skriaudą. Pildant klausimyną asmuo turi apibraukti „Taip“ arba „Ne“, nurodydamas, ar yra tai patyręs. Jei žmogus atsako į pirmąjį klausimą „Ne“ – klausimynas toliau nebepildomas. Jei asmuo pasirenka atsakymą „Taip“, toliau galvodamas apie patirtą blogiausią potencialiai moralinę skriaudą galėjusį sukelti įvykį, kuris jį šiuo metu vargina, žmogus turi atsakyti į šiuos klausimus: „Ar šio įvykio metu Jūs ką nors padarėte (ar nepadarėte)?“, „Ar šio įvykio metu matėte, kaip kas nors kitas ką nors padarė (ar nepadarė)?“, „Ar šio įvykio metu kito (kitų) veiksmai (ar neveiklumas) tiesiogiai paveikė Jus?“.

Antroje dalyje asmens prašoma, jei jis gali, trumpai apibūdinti patirtą įvykį, įvertinti per pastarąjį mėnesį po šio įvykio kilusius jausmus, mintis skalėje nuo 0 iki 4, kur 0 – „Visiškai nesutinku“, 4 – „Visiškai sutinku“. Galiausiai asmuo įvertina, ar moralinės skriaudos pasekmės reikšmingai apsunkino jo funkcionavimą svarbiose gyvenimo srityse skalėje nuo 0 („Visai neapsunkino“) iki 5 („Labai apsunkino“).

Klausimynui užpildyti pakanka 5-10 minučių. Rezultatų skaičiavimas užtrunka iki 5 min. MIOS metodikos bendras įvertis – 14 instrumentų sudarančių teiginių suma. Aukštesni balai reiškia stipriau išreikštas psichologines moralinės skriaudos pasekmes.

Jeigu kiltų kokių nors klausimų dėl MIOS metodikos lietuviškos versijos naudojimo, prašome kreiptis į Vilniaus universiteto Psichotraumatologijos centrą (M. K. Čiurlionio g. 29, 203 kab., LT-03100, Vilnius), el.paštas: psichotraumatologija@fsf.vu.lt.

Literatūra

International Test Commission (2001). *International Guidelines for Test Use, International Journal of Testing*, 1(2), 93-114. https://doi.org/10.1207/S15327574IJT0102_1

Jovarauskaite, L., Murphy, D., Truskauskaite-Kuneviciene, I., Dumarkaite, A., Andersson, G., & Kazlauskas, E. (2022). Associations between moral injury and ICD-11 post-traumatic stress disorder (PTSD) and complex PTSD among help-seeking nurses: a cross-sectional study. *BMJ Open*, 12(5), e056289. <http://dx.doi.org/10.1136/bmjopen-2021-056289>

Lietuvos psichologų sąjunga (2014). Testų naudojimo reglamentas. *Parengė LPS Psichologinio įvertinimo komitetas*.

Litz, B. T., Plouffe, R. A., Nazarov, A., Murphy, D., Phelps, A., Coady, A., ... & Moral Injury Outcome Scale Consortium. (2022). Defining and assessing the syndrome of moral injury: initial findings of the Moral Injury Outcome Scale Consortium. *Frontiers in Psychiatry*, 13. <https://doi.org/10.3389/fpsy.2022.923928>

Litz, B. T., Stein, N., Delaney, E., Lebowitz, L., Nash, W. P., Silva, C., & Maguen, S. (2009). Moral injury and moral repair in war veterans: A preliminary model and intervention strategy. *Clinical Psychology Review*, 29(8), 695-706. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2009.07.003>

Williamson, V., Stevelink, S. A., & Greenberg, N. (2018). Occupational moral injury and mental health: systematic review and meta-analysis. *The British Journal of Psychiatry*, 212(6), 339-346. <https://doi.org/10.1192/bjp.2018.55>

MORALINĖS SKRIAUDOS PASEKMIŲ SKALĖ (MIOS)

Toliau pateikti klausimai apie išgyvenimus po didelį stresą sukėlusią situaciją, kuriose:

- padarėte (ar nepadarėte) ką nors, kas buvo nesuderinama su Jūsų moralinėmis vertybėmis (pvz., sužalojote ką nors arba neapsaugojote ko nors nuo žalos)

ARBA

- matėte, kaip kas nors kitas (-i) padarė (ar nepadarė) ką nors, kas buvo nesuderinama su Jūsų moralinėmis vertybėmis (pvz., buvote žiauraus elgesio liudininkas (-ė))

ARBA

- buvote tiesiogiai paveiktas (-a) kito žmogaus elgesio ar neveiklumo, kuris buvo nesuderinamas su Jūsų moralinėmis vertybėmis (pvz., Jus išdavė žmogus, kuriuo Jūs pasitikėjote).

Ar Jūs esate patyręs (-usi) tokią (-ių) situaciją (-ų)?
(apibraukite vieną tinkantį atsakymą):

Ne

Taip

Atsakykite į žemiau pateiktus klausimus galvodamas (-a) apie blogiausią Jums nutikusį įvykį, kuris **šiuo metu** Jus labiausiai vargina. Tai gali būti viena iš anksčiau išvardintų situacijų ar kita didelį stresą sukėlusis patirtis, nesuderinama su Jūsų moralinėmis vertybėmis.

A. Ar šio įvykio metu Jūs ką nors padarėte (ar nepadarėte)?

Ne

Taip

B. Ar šio įvykio metu matėte, kaip kas nors kitas ką nors padarė (ar nepadarė)?

Ne

Taip

C. Ar šio įvykio metu kito (kitų) veiksmai (ar neveiklumas) tiesiogiai paveikė Jus?

Ne

Taip

Jei jaučiate, kad galite, trumpai apibūdinkite šį įvykį:

Psichotraumatologijos centras

Vilniaus universitetas, Psichologijos institutas

Galvodamas (-a) apie šį blogiausią Jums nutikusį įvykį, pažymėkite, kiek **per pastarąjį mėnesį** Jums buvo būdingos žemiau išvardintos mintys ir jausmai.

	<i>Visiškai nesutinku</i>	<i>Nesutinku</i>	<i>Nei sutinku, nei nesutinku</i>	<i>Sutinku</i>	<i>Visiškai sutinku</i>
1. Kaltinu save.	0	1	2	3	4
2. Praradau tikėjimą žmonija.	0	1	2	3	4
3. Jei žmonės iš tiesų mane pažintų, jie manęs nekęstų.	0	1	2	3	4
4. Man sunku įžvelgti kitų gerumą.	0	1	2	3	4
5. Žmonės nenusipelno antro šanso.	0	1	2	3	4
6. Bjauriuosi tuo, kas įvyko.	0	1	2	3	4
7. Jaučiu, kad nesu vertas (-a) gero gyvenimo.	0	1	2	3	4
8. Neleidžiu sau patirti sėkmės.	0	1	2	3	4
9. Manau, kad aukštesniosios jėgos nėra.	0	1	2	3	4
10. Praradau pasitikėjimą kitais.	0	1	2	3	4
11. Nuolat pykstu.	0	1	2	3	4
12. Nesu toks geras žmogus, kaip maniau.	0	1	2	3	4
13. Nustojau save gerbti.	0	1	2	3	4
14. Negaliu būti atviras (-a) su kitais žmonėmis.	0	1	2	3	4

Pažymėkite, kiek šios patirtys apsunkino Jūsų rūpinimąsi savimi (pvz., užsiimti maloniomis veiklomis, mankštintis, tinkamai maitintis) arba Jūsų produktyvumą darbe, arba santykius su kitais žmonėmis?

<i>Visai neapsunkino</i>	<i>Apsunkino</i>				<i>Labai apsunkino</i>
0	1	2	3	4	5

DĖKOJAME, KAD SKYRĖTE LAIKO ATSAKYTI Į PATEIKTUS KLAUSIMUS!

© Litz, Plouffe, Nazarov, Murphy, Phelps, Coady, ... & Moral Injury Outcome Scale Consortium, 2022.

© Lietuviška versija Truskauskaitė-Kunevičienė & Dumarkaitė, 2021

Versija 2023 04 12